

Warszawa, 25.05.2007

Ministerstwo Gospodarki
Departament Rozwoju Gospodarki
Dyrektor Krzysztof Gulda

Dotyczy: oświetlenia miejsc pracy w poligrafii

W związku z ukazaniem się w 2004 roku normy PN-EN 12464-1:2004 „Światło i oświetlenie. Oświetlenie miejsc pracy. Część 1: Miejsca pracy we wnętrzach” zastępującej Polską Normę PN-84/E-02033 „Oświetlenie wnętrz światłem elektrycznym” toczą się od jakiegoś czasu dyskusje w gronie służb bhp i kierownictwach drukarni w zakresie doboru właściwego oświetlenia miejsc pracy w procesach poligraficznych.

Jest to spowodowane tym, że nieprecyzyjnie określono w nowej normie rodzaje wnętrz, zadania lub czynności w procesach poligraficznych z uwzględnieniem nowych technik i technologii w tych procesach i ogromnym postępem w zakresie poligrafii. Podkreślić należy, że zarówno w poprzedniej jak i nowej normie, np. **rozdział 5.3, tablica 5.1, podpunkt 2.16.1** cyt.: „cięcie, złocenie, wytrawianie klisz, praca przy kamieniu litograficznym i płytach, maszyny drukarskie, wykonywanie matryc” określone rodzaje czynności lub obsługi maszyny są na obecne czasy anachroniczne, gdyż w nowoczesnych drukarniach część z wymienionych czynności już nie ma zastosowania. Natomiast użyte w normie określenia dotyczące zadań lub czynności nie odnoszą się w żadnym stopniu do obecnych stanowisk pracy, rodzaju i charakteru wykonywanych czynności z uwzględnieniem zautomatyzowanych procesów druku, ale tylko do interwencyjnych czynności pracownika oraz nadzoru procesu produkcyjnego.

Podkreślić należy, że w nowoczesnych procesach rotacyjnego druku offsetowego obszar „obsługi” maszyny jest czasami bardzo duży i rozległy, a miejsca wykonywania czynności obsługowych występują zarówno w dalszej jak i bliższej odległości od maszyny i w przestrzeniach ograniczonych, wynikających z konstrukcji maszyny, np. w przestrzeni zespołu wałków między zespołami drukowymi, gdzie oświetlenie ogólne i miejscowe maszynowe nie zapewnia natężenia oświetlenia określonego w cytowanych normach, pomimo, że maszyny spełniają wymagania zasadnicze i posiadają znak zgodności CE. Poza tym, w nowoczesnych technologiach czas wykonywania prac w polach zadania jest krótki w odniesieniu do dniówki roboczej i wynosi kilka, kilkanaście minut.

Kolejnym istotnym problemem jest to, że praktycznie jedynym dokumentem normatywnym w zakresie wymagań oświetlenia stanowisk pracy w drukarniach jest rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów i Ministrów Pracy i Opieki Społecznej oraz Zdrowia z dnia 22 listopada 1951 roku, w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach graficznych (Dz.U. nr 65, poz. 447; zmiany Dz.U. nr 41, poz. 285, 1952r) . **Zgodnie zaś z ustawą o normalizacji (Dz.U. nr 169, poz. 1386, 2002 r.), stosowanie polskich norm jest dobrowolne.** Poza tym, według Polskiego Komitetu Normalizacji, zastąpienie starej normy nową i wycofanie normy starej, nie oznacza unieważnienia lub zakazu stosowania normy wycofanej. W dalszym ciągu można, więc stosować normę PN-84/E-02033, mimo że została ona zastąpiona przez normę PN-EN 12464-1:2004.

Dla przykładu:

1. Według wymienionego rozporządzenia, najmniejsze, wymagania oświetlenia powinno wynosić, co najmniej:
  - 300 lx przy pracach najbardziej obciążających narząd wzroku w zakładach graficznych,
  - 250 lx przy maszynach do składania, odbioru i kontroli odbitek z maszyn, rysowaniu, przy maszynach do cięcia itp.,
  - 150 lx przy ręcznym i maszynowym składaniu papieru i innych pracach.
2. Według normy PN-84/E-02033, średnie natężenie oświetlenia na stanowiskach wykonywania prostych prac introligatorskich powinno wynosić 200 lx, przy maszynach drukarskich 300 lx, a na stanowiskach kontroli druków barwnych 1000 lx, przy zastosowaniu źródeł światła o wysokim wskaźniku oddawania i unikaniu olśnienia odbiciowego.
3. Norma PN-EN 12464-1:2004 zaleca minimalne średnie natężenie oświetlenia przy maszynach drukarskich i typowych pracach introligatorskich na poziomie 500 lx, a na stanowisku kontroli barw 1500 lx.

Ponieważ cytowane powyżej rozporządzenie ma swoją odległą historię można przyjąć, że określa wymagania dla procesów technologicznych charakterystycznych dla tego okresu i stosowanej techniki. Powstaje, zatem pytanie, czy jest to akt normatywny, którego wymagania powinny być spełniane w określonym w nim zakresie, przy stosowaniu nowoczesnej stale rozwijającej się technice drukarskiej.

Biorąc pod uwagę powyższe fakty, w tym stopniowanie przytoczonych dokumentów pod względem ich ważności, można przyjąć zasadę, że parametry oświetlenia stanowisk pracy w drukarni powinny przede wszystkim spełniać wymagania zawarte w rozporządzeniu, jako obowiązującym akcie prawnym. Natomiast w miarę możliwości, szczególnie technicznych, z uwzględnieniem rozwiązań konstrukcyjnych maszyn, można dążyć do uzyskania większego komfortu pracy wzrokowej, poprawy jakości i wydajności pracy, poprzez zapewnienie lepszych warunków oświetleniowych, których parametry określone są w normach oświetleniowych, (jednak nieprecyzyjnie określonych).

Z punktu właściciela zakładu produkcyjnego najbardziej istotna jest ekonomika oświetlenia powiązana z wydajnością pracy. Natomiast ważnym z punktu widzenia bezpieczeństwa i higieny pracy jest prawidłowe oświetlenie miejsca pracy, które powinno zapewnić pracownikom przede wszystkim bezpieczne, sprawne i bezbłędne jej wykonywanie, poza tym odpowiedni komfort wzrokowy, wynikający z możliwie łatwego, bezwysiłkowego spostrzegania koniecznych szczegółów, co nie jest to jednak precyzyjnie określone w obecnie obowiązujących aktach prawnych.

Wydanie przedmiotowej normy (2004r) spowodowało liczne kontrole w zakładach poligraficznych inspektorów PIP, którzy nakładają bezpodstawnie kary za brak stosowania wymogów oświetleniowych w niej zapisanych. Oczywiście takie kary można zaskarżyć w Sądach Powszechnych, ale przy ich masowym charakterze, jest to długa droga nie rozwiązująca generalnie zaistniałej sytuacji.

Prosimy, zatem, o pilne podjęcie działań w zakresie ujednolicenia i jednoznacznego uregulowania wymagań oświetlenia miejsc pracy w procesach poligraficznych, wydając, choćby interpretację jasno stwierdzającą brak podstaw prawnych stosowania przedmiotowej normy jako obowiązującego normatywu. Będziemy zobowiązani za odpowiedź

Z poważaniem,
Dyrektor Polskiej Izby Druku
Ryszard Czekala

